

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIODICH SATÍRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SEMANA

10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas.
Cuba, Puerto Rico y Extranjer, 5

DE LA TERRA CATALANA

La brema.

Inst. de Esquirol.

Domingo Peco

CRONICA

ALLÀ ahont un menos se pensa salta... un Garavaglia.

Què agradables son aqueixas sorpresas!... Presentarse un artista de mérit, sense trompeteria estrident, ni cops de bombo estrepitosos, en els nostres temps tan habituats al reclam aturridor, constitueix un cas excepcional, una verdadera proba á que ben pocs que tinguin pretensions sisquera de que vagin á veure'ls desde 'l primer dia, se resignan á subjectars'hi. Y si ells volen ser modestos, generalment no 'ls ne deixan ser las empresas que 'ls explotan.

Veus'aquí perquè, al anunciarse la presentació á Barcelona de aquest artista italiá, tothom se preguntés:—¿Qui es en Garavaglia?

La resposta complerta, categórica, terminant la doná 'l mateix interessat desde l' escenari d' *Eldorado*, la primera nit, y l' ha vinguda repetint en un sorprenent *crescendo* d' éxits en las representacions successivas, encarnant d' una manera admirable distints personatjes, de naturalesa tan variada que semblan pugnar ab el temperament personal de un sol actor; desde 'l cardenal Joan de Medicis al Capitá Fracassa, passant pel corromput pintor Willy, aclaparadora creació de Suderman. Aixó demostra que Garavaglia té totas las de la lley: figura arrogant, bona presencia, un rostre expressiu y pastós que reflecta ab admirable fidelitat las emocions internes; una veu clara, sonora y rica en modulacions y una mímica harmónica, de la qual ne son vivíssima expressió unas mans que parlan. ¿Pero que valdrian totas aquestas qualitats sense 'l gran motor del talent que las fá funcionar de una manera pasmosa?

Pasme, més que admiració, es lo que produheix aquell conjunt inseparable, equilibradíssim, de medis físichs y intellectuals concentrats en un sol artista, que de tal manera sab ferlos valer, transformant la ficció escénica, en una realitat vivent, realsada per un art que no acusa may la més mínima, la més insignificant desafinació. Y 'l portentós 's realisa naturalment, sense que qui 'l fá demostrí ni deixi entreveure 'l menor esforç.

Aixís es que á n' en Garavaglia no se 'l pot comparar ab ningú més. No es el pródich de detalls que veyém en En Zacconi, com no es tampoch l' artista de las fosforescencias genials que admirém en En Novelli; més sintétich que 'l primer, mes harmónich que 'l segón, posseheix un art propi, exclussiu, no sé si superior ó inferior al de aquells célebres actors; pero, sí, tan admirable com el d' ells, y per altra part no enmatllevat á ningú, ben seu; un art en el qual creyém véure'hi felisment realisada la fusió difícil del realisme y l' espiritualisme; la visió externa justa, intatxable, traduhint ab poderosa intensitat la vida interior ab totas las sevas complexitats.

Garavaglia es l' actor per escelenca del teatro modern. Els autors que han transformat la manera de ser del teatro, no poden desitjar un millor intérprete pera las sevas creacions.

*
*
*

Y com creurian vostés que un artista que tant val, no estigui content de sí mateix? ¿Com imaginarian que un artista tan segur y que tant pot, senti sempre en el seu esperit la coacció de una invencible desconfiansa?

Se m' ha assegurat que la nit del seu debut, ans d' alsarse 'l teló, estava nerviós, inquiet, casi astorat. Havía sentit parlar dels rigors del públich barcelo-

ní; sabia que pels nostres escenaris han desfilat las més grans eminencias del teatro... y temia afrontar la comparació.

Mes desde 'ls primers moments el públich va ser seu, enterament seu. Aquell misteriós fluit magnétich que vá del actor al auditori, y torna del auditori al actor en invisibles onadas de identificació, s' havia establert y ho omplenava tot. L' escenari s' havia prolongat. Las taulas y la sala formavan una sola estancia, y d' ella n' era 'l soberá absolut el gran artista, no per modest menos gran, y casi diríam tan gran pels seus mérits com per la seva modestia.

Y avuy s' hi troba bé, com el peix en l' aygua, entre nosaltres. Y está content y s' aferma en sos propósitos de no donarse may per satisfet de lo que fá, ni de lo que puga fer, porque l' artista verdader, té un ideal, l' ideal de una perfecció inasequible... un camí sense terme; pero que basta seguirlo pera gloriarse.

De totas maneras, haver comensat per Barcelona y haver comensat ab tanta fortuna, ho té en Garavaglia per un felis auguri. Per aquí també va principiar el gran Novelli, quan á l' edat de 21 anys y fent papers de barba vingué confós en una companyia, y un núcleo de intellectuals varen descobrirlo, proporcionantli—ell mateix ho confessa sempre—las horas més felissas, en els difícils comensos de la seva carrera.

Pero en Garavaglia ha vingut ja format, com digne *capo-cómico* de la seva companyia, y no ha sigut menester destriarlo... Ell mateix s' ha descubert, ell mateix s' ha revelat en tot lo que val, y no sols com actor, sino com insuperable director d' escena.

Ell se l' ha portada la primera pedra del monument de la seva gloria artística, si es que per tal vol tenir sa companyia á Barcelona. Perque 'l gran actor está ja fet; no es una esperansa que brilla, sino una realitat que assombra.

*
*
*

Y ¿cóm ha arribat al punt ahont se troba? Senzillament, lluytant, lluytant sempre, arrastrat per la seva vocació invencible. Fill de San Zeno (Milán) cursá en la Universitat de Pavia la carrera de Filosofia y Lletres, de qual facultat es Doctor. Son pare, Professor de Matemáticas de aquella mateixa Universitat, no volia de cap manera que 'l seu fill sigués cómic; mes ell volgué serho y ho fou á disgust de la seva familia. Casi sempre comensan aixís els homes privilegiats.

Lluytá en un principi ab la miseria. El director de una companyia de últim ordre que 'l tenia al seu servey l' explotava iníquament. Algunas nits, en el moment de sortir á l' escena, li pagava 'l sou del día embolicat en un paper: després ell mirava lo que li havia dat y s' hi trobava setanta, vuytanta *centessimí* en calderilla: may arribava á una lira. Y ab alló havia de viure y atendre á las sevas necessitats.

En busca de recursos materials y mentres á ratos perduts pintava marinas, entrá á formar part de una *troupe* de café concert. Tenia bona veu y cantava de barítono; pero en el *camerino* assombrava als seus companys recitant fragments de la *Divina Comedia*. Aixís el conegué el gran actor Césare Rossi qui 'n quedá prendat, contractantlo com á primer actor jove de la seva companyia y estimantlo com un fill. Desde llavoras ha anat recorrent el seu camí, formant part successivament de las companyias de Andrea Maggi y de Eleonora Duse, sempre en calitat de galán jove. Per fi prengué la categoria de primer actor absolut ab Luigi Rasi.

Paladini 's pot dir que ha sigut el seu mestre, y

ell com a tal l'estima y l' venera. Junt ab Angelina Pagano feu una fructuosa campanya á América; y de retorn á Italia formá companyia ab en Brione y De Jarro y successivament fou el primer actor y director de la de Bert. Masi y de la primera italiana cooperativa de Giuseppe Pradeaux.

Desde l' pròxim mes de novembre en avant está escripturat pera l' Argentino de Roma com á primer actor de la *grande compagnia stabile*.

Tal es, en breu resúm, el curs de la seya carrera de deu anys. Avuy ne conta 35; se troba en la flor de l' edat... y té pera remontarse las alas fortes.

*
*
*

Content, contentíssim está, conforme havém dit, del públich de Barcelona... Pero nosaltres, part insignificant del concurs reduhit, pero triat y inteligent que acut cada nit á veure'l y admirarlo, no n' estém, no podém estarne, de que siguin tants y tants els que faltan á la llista. Es inconcebible que ab un actor tan eminent, tan complert, tan deleytós, de un mérit tan unánimement reconegut per la crítica y proclamat per la premsa tota sens una sola restricció, sense ni un pero, á Eldorado no hi haja empentas, com n' hi hauria de haver, á cada funció. Ah! no saben lo que 's perden, els que per dessidia ó per lo que sigui, deixan de acudirhi! No imaginan tampoch el dany que infereixen á la cultura de aquesta ciutat cada dia més gran, y cada dia més frívola y decadent, en tot quant atany á las fruicions del esperit!

Sápigan y entengan els que s' abstenen de anar al teatro, que de Garavaglias no 'n passen cada dia...

¿Y tinguin per segur que si va continuant aquesta indiferencia estúpida per tot lo qu' es art veritable, en lo successiu las grans eminencias del teatro pasarán de llarch, per damunt de Canprosa, com passan els aucells, per damunt de una terra erma y seca, sense una gota d' aygua refrigerant, sense un arbre que convidi al repós, sense un bri d' herba, sense ni una senzilla flor de poesia.

P. DEL O.

VICTORIAS

II

Quan la serp qu' ha enmatzinat
ma existencia, ab sas caricias
vol veure'm aconhortat
brindantme aymantas delicias,

mos besos als besos seus
responen cent per cad' hú:
ly es qu' al darli 'ls besos meus
sols me recordo de tú!

J. OLIVA BRIDGMAN

UN TRANVÍA DIVERTIT

¿Vostés no han estat may á Viladigna? ¿No?
Jo sí. ¡Ja ho crech! ¡Viladigna!... Conservo 'l re-
cort d' aquella població singular com una de las

ELS REYS DEL VALOR

Quan creuen produhir efecte parlant d' anar á fer
visitas als cónsuls.

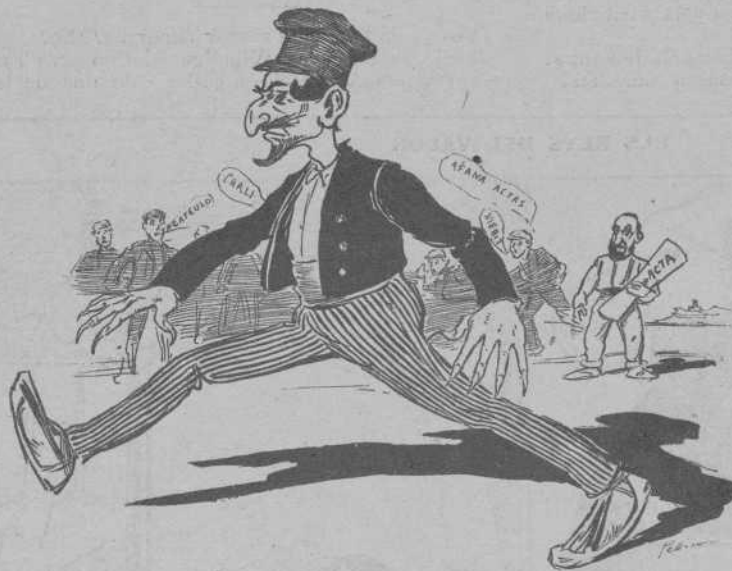

Quan senten trepitj de poliofa.

CIRCO REGIONALISTA

"El Poble Catalá" fent ballar á la "Perdiu".

El clown de la "Lliga" (a) Guapo de Besalú.

impressions més *vaudevillescas* de la meua vida nómada, y tinch present, sobre tot, l'extrany funcionament del seu tranvia urbà, la cosa més graciosa y original que ningú ha pogut arribar á imaginar-se.

Comenso per dils'hi que 'ls cotxes, cada dia, encare que sigui festa, 's desinfectan, se netejan y s'espolsan ab la major escrupulositat. ¡Figúrinse quina impertinencia! No 'n surt cap del dipòsit que l'inspector de servey no hagi avans mirat si las portas y finestras tancan bé, si las cortinas pujan y baixan ab facilitat, si als assientos hi ha algún clau que pugui estripar la roba dels passatgers.

Se posan els carruatges en moviment, y allí veurien vostés cotxeros morruts y silenciosos. Ja 'n poden ser de guapas y condescendents las criadas que pujan á la devantera; ja poden enfilársenhi de

coneguts ó no coneguts á buscats'hi conversa y á fels'hi broma: ells res. Muts, tiessos com un espárrach, ni un moment separan la má de la manivela del motor, ni per totas las seduccions del món apartan els ulls de la via que al davant seu va extenentse.

Excuso dils'hi lo indignats—y ab rahó sobrada—que á las Casas de Socorro estarán. Senmanas, mesos, anys diu que 's passan, sense que 'ls metges dels dispensaris puguin luhir las sevas habilitats quirúrgicas. L'árnica 's floreix, las venas se tornan rojas, las serras de tallar brassos y camas se rovellan... ¡Una verdadera llástima!

Es curiós veure circular el cotxes pels carrers. ¡Oh! N' hi ha per esquinars'hi de riure. En las vias amplas, rectas y poch concorregudas, encare caminan ab regular velocitat; pero en trobantne una d'estreta, tortnosa ó plena de gent, fa verdadera gracia la serietat ab que 'ls cotxeros frenan, y disminuheixen la marca, y tocan el timbre y evitan el tirar-se á sobre dels tranzeunts.

Y dels passatgers ¿qué 'n dirém? ¡Uns fantotxes fets y trets! ¡Uns acabats Carnestoltas!.. Pujan al carruatge, y si hi ha puesto á dintre s' assentan. De no havern'hi, 's quedan ab la major gravetat á la plataforma, procurant colocalse—el detall es colossalment bufo—de manera que no molestín ni privin el pas als viatgers que van pujant ó baixant.

No 's veu may que 'ls qu' están assentats ocupin més loch del que 'ls correspon, ni que posin una cama sobre l'altre, ni que s' ajeguín al banch com si fossin al corral ó á casa seva. ¿Colocar un bulto, un cistell, una maleta al costat ó al mitj del pas? A sota del banch, y gracias. Diuhien ells que s' ha de saber distingir entre un tranvia y una conductora de mobles, y que no es just que s' obtingui per deu céntims un servey qu' exigeix un carro y que pel cap baix costaria setze rals.

Puja una senyora ab un nen... Encare la criatura ¡pobretal, cedint al natural impuls de la edat, no va per enflarse de peus al banch, al objecte de guaytar cómodament á la gent que passa pel carrer, la mamá ja está renyantlo.—¡Asséntat y pósat bé!—li diu:—Els nens no han d' empastifar els banchs dels carruatges públics ni embrutar el vestit dels demés passatgers.—Y obliga al pobre angelet á estarse quietó durant una llarga estona. ¡Es un saynete admirable!

Si van junts dos senyors ó dugas amigas y se 'ls ocorreix enrahonar, la conversa que sostenen no es may en veu alta.—Troban—aguántinse la rialla—troban qu' enterar dels seus assumptos á la demés gent que ocupa el cotxe jes de mal gust y revela escassa educació!... Y fins solen dir que no es pas un sacrifici tan gros l' estarse callats els vuyt ó deu minuts que pot durar un viatge en tranvia.

¿Fer parar el cotxe á cada quatre passos? ¿Volguer que precisa y matemàticament s' aturi davant mateix del siti ahont á un li convé baixar? ¿De cap manera!... Quan el carruatge 's para—¡mirin si son beneyts!—tots els passatgers que dos ó tres metres més avall podrien tornar á ferlo aturar, aprofitan lo qu' ells ne diuhen l' ocasió y ab la major frescura ¡saltan en terra!

Allí no hi busquin vostés empentas, ni disputas ni violencias de cap género. Quan el tranvia es ple, ple es, y á ningú se li ocorreix empenyarse en ficars'hi per forsa.

No sóls las autoritats procuran ab graciosíssim zel que no 's violin els reglaments dictats sobre la materia, sinó qu' es el poble, el mateix poble el que, prenentse l' assumpto ab interés arxi-còmic, cuyda de que tot vaji com un tirabuquet, elegant—¡Offenbach, áleat de la tomba pera posar aixó en música!—alegant que 'l tenir modos es una cosa molt bonica y, segons com se mira, hasta saludable.

Pero no vull seguir referint més extranyesses, mereixedoras, més que d' altra cosa, de la piadosa intervenció d' un metje alienista.

Si per mostra basta un botó, me sembla que ja n' hi ha prou. Veient no més lo que aquella benaventurada gent fa ab els tranvías, ¿podrá dirse que pecco d' exagerat al assegurar que Viladigna es la població més xocant, més divertida y més original de la terra?

A. MARCH

SALA MERCÉ

La gent del Principal.

LO QUE 'S PREPARA

ESPECTACLES GRANER
AUDICIONS

TEATRE PRINCIPAL

TEMPORADA 1905-1906

S' INAUGURARÁ

EL DIA 12 DE OCTUBRE

DIRECCIO GENERAL

LLUIS GRANER

GRANS QUADROS

PLASTICS MUSICALS

TEMES POPULARS CATALANS

VISIONS DE NATURALESA

QUILLADURES DE SUPERHOMES

Y CEBES DE TOTES MENES

DIRIGIDES

PER ADRIA GUAL

ab la ajude de Deu

TEATRE LIRIC CATALA

Hopart

PRIMER D' OCTUBRE

Obertura de la pesca del bou.

EL PASTOR

Visch sempre á frech de la mare Natura
y á frech de sas caricias doïsas, francas;
el remat que vé ab mí ve á ser ma prole,
qu' estimo ab tot l' amor de la mev' ánima.

La catxassa que al pas seu imprimeixo,
pels meus denigradors no es més que mandra,
quan sols es el desitj de que fruheixin
la dolsor dels camps verts que arreu caixalan.

Vetillo l' seu son ó l' guardo en la cofurna
del mas agrietat, omplert de nafras;
y 's deixan mitj anar quasi encloquentme
quan pica l' sol, en l' ombra que l' esblayma.

A tots he bressolat sobre ls meus brassos
al arribá á la vida: sa desgracia
en mí ó troba la cura ó bé l' alivi.

Soch l' home de la selva, l' indomable
al viurer scrollós dels pobles fondos,
qu' es viuere entre rencunias y barallas.

J. COSTA POMÉS

RAIG DE LLUM

¡Soria!... ¡Ab quína íntima y reconcentrada delicia
pronuncian avuy els llabis aquest nom!

¡Soria!... Si ara jo fos home de quartos, contractaria
la millor orquesta qu' en Giménez pogués á tota
pressa reunir, y no 'ls dich res del espatech de música
que á las portas de la ciutat de la *mantequilla*
se sentiria, tan prompte hi arribés el tren exprés
que al objecte, y encare que 'm costés á pes d' or,
faría formar!

La marxa de *Cádiz*, l' himne de Riego, la Marse-
llesa, la sinfonia del *Tannhauser*, las *mitjas de la*

Paula... tot, tot s' ho mereix aquest poble heroyeh,
que durant vintiquatre horas lo menos ha fet repe-
tir un milió de vegadas alló tan hermós de: *¡Aín
hay patria, Veremundo!*

¡Soria!... ¿No saben qué acaba de fer la atrevida
ciutat que l' Duero banya ab sas ayguas una mica
térbolas?

S' ha sublevat; tal com sona. S' ha sublevat, y si
á temps no arriba á sortir al carrer la guardia civil,
quí sab si á horas d' ara en aquells mal empedrats
carrers s' hauria consumat una hecatombe de las
grossas.

Diu que alló feya fredat. La multitud, exaltada,
reventant de cívica indignació, va reunir-se á la plas-
sa Major, y no 'n vulguin més allí de crits, de moris,
de abaix aixó y visca alló, de cops de pedra als set
fanals que iluminan la vila y als balcóns de la Casa
consistorial...

En va l' arcalde, pervers com tots els arcaldes
solen ser, exhortava á las massas, aconsellantels hi
calma, prudencia y cordura. ¡Traydor, mes que tray-
dor! Si no corra á amagarse ben fondo, de segur
que, nou Bassa, es arrossegat pels carrers y tirat
després al riu pera aliment dels peixos, que ben bé
l' necessitan.

La actitud d' aquella gent era tremenda, im-
ponentment espantosa; pero, convencionalismes apart,
s' ha de confessar que si xiulava, si cridava, si ape-
dregava, ho feya ab moltíssima rahó.

El telégrafo—perque á Soria també hi ha telégra-
fo—ens ho ha explicat ab el seu aclaparador laco-
nisme.

Acostantse la festa major y com siga que la po

ELS APRENENTS DEL CONCURS MUNICIPAL

—Y 'ls nostres premis, senyor Bosch?
—Fills, ja teníam els quartos á punt, pero ara resulta
que uns quants regldors han d' anar á Madrid, y es clar,
se necessitan aquests diners pel viatge.

AL COLL

—¿Altra vegada el retrato de 'n Lerroix?
 —¿Que no li agrada?
 —Francament, m'agrada mes ell que no pas el retrato.

blació s' està morint de gana y á la caixa comunal no hi ha un clau—exceptuats els claus de ferro que li donan apariencias de forta—l' Ajuntament, reunit en solemne sessió, acordá celebrar unas festas senzillas, á fi de que al menos, si 's quedavan á deure, el pobre acreedor que hagués adelantat els gastos no patís tant.

Vingué el moment d' executar-se 'l modest programa combinat pel Municipi, y ¡aquí fué Troya! Adonarse els digníssims sorianenchs d' aquella iniqua expoliació y volguerse menjar el fetge del senyor president de la corporació municipal va ser tot hñ.

Perque Soria es aixís. Allí la gent no dina, ni sopa, ni sab desde fa una pila d' anys lo qu' es estrenar unas sabatas. Allí son á centenars las personas que no s' embarcan per' América porque el mar es lluny y no saben per ahónt s' hi va.

Pero una cosa es la miseria del poble y la falta de recursos del Ajuntament, y un' altra cosa las festas. ¿Ahónt s' es vist atrevirse el Municipi á esmotjar un programa de diversions que 'ls vehins están esperant ab candeletas? ¿Ahónt s' es vist frustrar tan descaradament las esperansas d' un poble que ja no més viu d' aixó... y del ayre del cel?

Al insubordinarse, donchs, contra las escandalo-

sas mesquindats dels seus regidors, que, guiats no més pel desitj de fer economias, no han reparat en res. Soria ha donat á Espanya un bonich exemple de lo que pot un poble quan té energia y voluntat, y s' ha erigit al mateix temps en símbol representatiu de todas las nostras aspiracions.

Avuy ja hi ha una capital que, trobantse sense un pa á la post ni un céntim á la butxaca, crida denotadament:

—¡Viscan las festas! ¡Viscan els fochs artificials!
 Demá potser ne sortirá un' altra que cridarà: -
 —«¡Vivan las caenas!»

MATÍAS BONAFÉ

LLIBRES

LA EVOLUCIÓN HUMANA INDIVIDUAL Y SOCIAL, por G. SERGI.—Forma part aquest llibre de la *Biblioteca Sociológica*, que ab tant acert publica la casa Henrich y O.^a, abarcant dos volums de la mateixa. L' ilustre professor Sergi es un sàbi que ha consagrat tot el seu talent á la causa del progrés. En l' obra que tenim á la vista s' hi destaca admirablement aqueixa tendencia progressiva que tan bé s' armonissa ab els darrers avensos de las cién-

cias experimentals. Sergi descriu ab gran riquesa de dats y observacions el curs de la evolució humana desde 'ls temps primitius fins als nostres dies, y adelantantse al esdevenir ab mirada penetrant y luminosa, deixa entreveure lo que serà l'humanitat un cop arribada als graus superiors de la seva evolució. Concepció hermosa y alentadora que ha de animar á tots els homes de bona voluntat á laborar sense descans en l'obra del progrés. En la ditxa de tots ha de trobar cada hù la seva felicitat.

El Japón, por D. A. García Llansó.—La colecció de *Manuales Soler* ha aumentat son caudal ab aquest llibre qual títol per ell sol revela 'l seu valor de actualitat. El Japó s'ha presentat al mon soptadament com un gran poble digne en tots conceptes de ser conegut y estudiat. El Sr. García Llansó qu' en la Exposició Universal de Barcelona de 1888 desempenyá 'l càrrech de membre del jurat calificador, designat per l' Imperi japonés, tingué ocasió de contraure amistat íntima ab alguns distingits nipons que aquí vingueren, y á sas informacions deu el caudal de coneixements que ha acumulat en el seu llibre, y que abarcan la vida entera de aquell poble en tots els seus aspectes. L'obra del Sr. García Llansó, per la riquesa de dats que atresora, y per la claretat de la exposició y la correcció del seu estil se las pot haver ab las millors que s'han escrit sobre la materia.

Una abundosa ilustració de fotografats directes amentan la seva natural amenitat.

ALTRES LLIBRES REBUTS:

La Casa de los moxuelos.—Novela póstuma de *Eugenia Marlitt*.—Ab aquesta producció de fama universal, correctament traduïda y espléndidament editada, ha obsequiat la Casa de Muntaner y Simón als numerosíssims subscriptors de sa popular *Ilustración Artística*.

Breve estudio de los verbos españoles comparados con los franceses.—*Proverbios y modismos más usuales en castellano con sus correspondientes en francés ó su traducción*, por José Gaya y Busquets.—Ab aquest estudi fragmentari de una de las parts més importants de la gramática com son els verbs, ha prestat el Sr. Gaya un excelent servey als francesos que desitjan conèixer á fons el geni de la llengua castellana.

Enciclopedia práctica de la familia.—25 comidas completas.—160 platos diferentes.—La Casa Manero ha donat á l'estampa aquest nou tractat culinari molt útil á las famílies que vulguin menjar bé ab poch gasto y sense trencarse molt el cap. Una vegada tinguin els comestibles y 'ls amaniments, el manual se pot dir que 'ls ho dona tot fet.

RATA SABIA

ROMEA.—TEATRO CATALÁ

El según estreno de la temporada ha correspost á un arreglo del senyor Capdevila que porta per títol: *El pa de casa*.

D'una hora lluny se veu que alló es un graciós *vaudeville* compatrici de monsieur Loubet, y tot seguit s'aprecia qu' en francés deu fer riure molt. No sabem els actes de que constará l'obra original; pero 'ns va semblar que tres eran massa pera deixatar en ells una acció tan pobre com es la que motiva el fet de trobarse dos marits capverts ab las respectives mullers á las que tractan d'ensarronar, en el mateix niu que han ofert á las queridas.

L'únic passatge verdaderament còmic y de certa originalitat, á pesar de tenir molt de inverosímil, es el de la escena partida del según acte, y prou que 's veu que tota la comedia ha sigut escrita per aquell efecte. Tot lo demás se fa pesat als ulls del espectador, y en el tercer acte 'l interés decau visiblement.

El senyor Fuentes interpreta un tipo que no fa cap fa-

vor á un artista. Li aconsellém que 's resisteixi á subratllar aquella serie d'espatotxadas.

Per lo demás, l'obra va agradar: la proba es que l'arreglador va haver de sortir distintas vegadas á rebre 'l pet d'aplaudiments.

Els actors, en general, van abocarhi tot el such de que disposan.

NOVETATS

La companyia Castellano no ha tingut fins ara prou virtut pera reaccionar al públich filarmónich.

No se fins á quin punt pot influir en aquest resultat la part económica. El nostre públich se pregunta: ¿Quán val aqueixa companyia? ¿Quán te 'n fau pagar de sentir-la? Y si 'ls comptes no li surten, no s'embolica. Aquesta es una manera com un altra qualsevol de apreciar l'art. El butxacó es casi sempre pel públich barceloní una base de criteri artístich.

Y si 'l públich no acut á Novetats no serà pas per falta de varietat en el cartell. *Il Trovatore*, *Il barbiere*, *Rigoletto*, *Un ballo in maschera*, *L'Ebreca*, *La Bohème*. Cada dia un'obra distinta, y de debuts d'artistas no 'n vulguin més. Pero las obras se presentan generalment ab descuyts, ab deficiencias lamentables, y no tots els artistas que debutan tenen condicions de conquistadors, per més que alguns logrin sobressortir cent cotxes sobre 'ls seus companys.

L'altre dia, un coneixedor m'explicava 'l perquè s'organisan aquestas companyias nómadas tan excessivament desiguals:—Van destinadas á América—'m deya—ahont solen ser molt aplaudidas; porque allí no miran tan prim com aquí.

Aquesta explicació va ferme exclamar:—¡Ahora lo comprendo todo!

Zazá, ópera nova de Leoncavallo ofería 'ls alicients de ser á Barcelona enterament desconeguda. Avuy que s'ha sentit, tothom á una reconeix que l'impressió de l'ópera resulta molt inferior á la que produheix la famosa comedia del mateix títol.

Y es que l'assumpto no té res de musical. Es casi impossible expressar per medi de las notas y 'ls acorts la psicología del tipo creat per Bertouy Simón. El compositor s'ha de limitar á la part externa, com si diguessim á la vestidura. Se li fa forsós eliminar no poca materia anímic, y encare que procura compensar aqueixas eliminacions ab alguna que altra pesca solta (per exemple: la romansa de tenor del acte tercer), el cambi 's realisa ab una verdadera pérdua d'efecte escénich.

No 's pot negar que 'l compositor es un músich de talent, encare que caygui sovint en el vici de las reminiscencias. Apart de aquest vici 'n té un altre: el de no saberse dependre de una tónica efectista, que arriba á ferse monòtona.

Alguns fragments sigueren aplaudits per la seva brillantes; pero sense penetrar molt endintre del ánima del auditori.

En l'execució sobressortí la Sra. Agostinelli, molt ben possehida del tipo de protagonista, al servey de la qual posa sa veu vibrante y ben timbrada y sa flexibilitat de actriu.

Aixís mateix lograren ferse aplaudir el tenor Carpi (*Dufresne*), el barítono Arrighietti (*Casart*) y la nena Tommasini, qu'es una monada en son curt paper de *Toto*.

Y ab tot y aixó l'obra ha durat molt poch en el cartell, sense que haja sigut prou á reviscolarla 'l poderós estímulo de la curiositat.

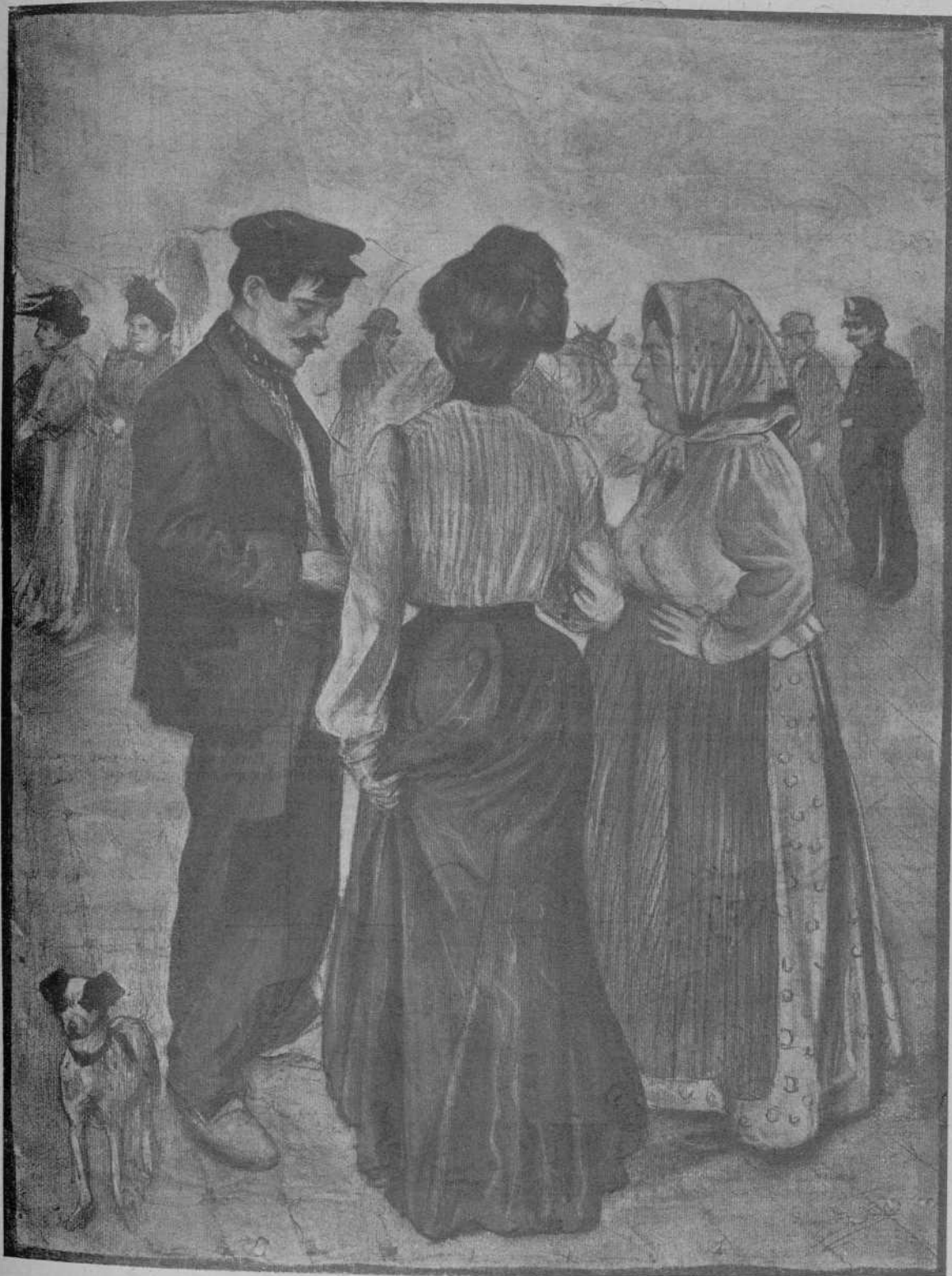
CATALUNYA

A cada nova funció han anat adquirint major relleu l'artística figura de 'n Garavaglia, y 'l quadro de companyia que ab tanta inteligencia 'l secunda, que bé s'pot dir qu' en punt á ajust, homogeneitat y bona direcció es de lo millor que s'ha vist á Barcelona.

Obras de poca consistencia com *Il povero Piero* de 'n Cavallotti y com *Viaggio di nozze* de Antona Traversi, adquireixen un valor escénich que s'imposa, gracies á las excelencias de l'execució. Sembla qu' en Garavaglia 's proposi demostrar que ab bons intérpretes no hi ha obra despreciable. Tot, fins lo més fals y casi diria lo més insignificant y adotzenat, se transforma en realitat vivent y emocionant, quan un actor de talent y de facultats s'empenya en realzarho.

Pero ahont s'ha de veure al gran Garavaglia es en el

TERCETO

(Dibuix de J. SARDÀ)

- ¿Y quàn pensas casarte?
- Quan las feynas s' animin, y 'ls queviures s' abaxin y tinguém un bon Ajuntament...
- Noy, me sembla que ho tiras molt lluny.

EN FAMILIA

—¡Sembla mentida!... En vuyt dias ja l' has agafada deu vegadas.
—Veurás, com que diuhen que 'l ví s' apujará aviat, vull ferne provistó.

drama de Suderman *La fine di Sodoma*. ¡Quina obra més plena, més potent! ¡Quina profundetat de concepció!... ¡Quina intensitat vital més esfereidora! El gran dramaturg alemany embesteix de dret un assumpto que resultaria repugnant, si 'l vici que fustiga, tal com ho fa, sense declamacions, y ab la sola eficacia de un exemple viu, no entranyés una dossis saludable d' alta moralitat!

Quan s' arriba á crear una concepció tan plena, resulta pueril entretenirse á discernir si 'ls dos actes ab que l' obra comensa, son més ben contruhits que 'ls altres. En tots ells, sens excepció, la forsa creadora s' imposa y avassalla... En tots ells la grapa del lleó fá sanch.

Y de quina manera vá interpretar en Garavaglia 'l tipo abominable, embrutit del pintor Willy!.. Duptém que pugui elevarse á major altura l' art de un actor. Aquella figura seva quedarà en el recort dels que tingueren la sort de véurela, com una creació única, insuperable, rica en matisos y detalls y no obstant tota de una pessa.

Y ab quin acert el secundaren tots, pero enterament tots els artistes que prengueren part en la representació!.. No 's pot, realment, arribar més enllá, en punt á ajust de conjunt y á perfecció de pormenors. En els quadros de vida que compongueren, se mostraren tots dignes del mestre.

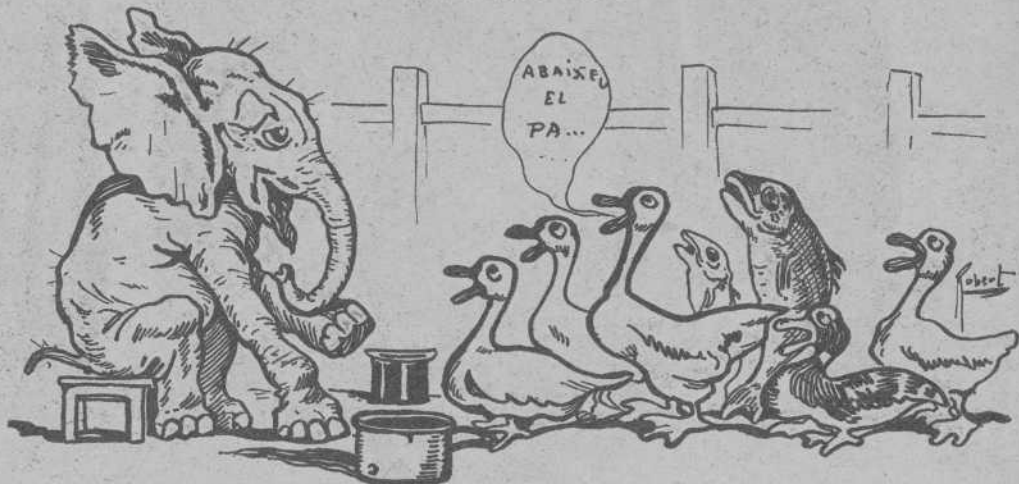
Pero per veure lo que 's pot fer ab una companyia intel·ligent, estudiant, dócil y disciplinada, res més apropósit que la comedia *Il capitán Fracassa*. Pertany al género pintoresch, y resulta realment pintoresca. La manera de vestirla, de presentarla, de interpretar-la evocan recorts de temps pretérits que reviuhen ab gran potencia. Sas figuras semblan talment escapadas de quadros de Museo.

Y res hi fá que l' obra estiga escrita en vers alexandri: els italians saben dirlos, saben modularlos aqueixos versos, ab una gran naturalitat, y sense incorre may en l' énfassis dels comedians francesos. Pero ningú com en Garavaglia, qu' en aquesta obra, tan distinta de las que porta representadas, apareix també com un colós.

L' escena del desafío (ters acte) es de lo més assombrosament perfecte que havém vist may sobre las taulas de un teatro. Ja en el quadro no 's destacan tan sols las figuras arrogants del capitá y del espatutxi: sino las de la caterva de bandolers y gent perduda que contempla 'l desafío, ab febrosench interés, ab espasmes d' emoció.

Sols á grans rasgos ens es possible fixar algunas impresions. El treball exquisit y complexe de 'n Farruccio Garavaglia y 'ls seus cómichs no cab dintre de una senzilla revista feta á corre-cuyta. Pera puntualisar-lo fora precis emprendre un estudi-crítich serio, detingut y qu' exigiria

ELS PERJUDICATS

—¡Forners, abalxeu el pa, porque si aixó continúa, ningú 'ns en vindrá á tirá!

per conseguint un espai molt llarg, del qual, per desgràcia no podem disposar nosaltres.

¡Quina llàstima que no sigui viu l' Ixart!..

Cada nit, al veure al gran actor, ens recordem del gran crítich, que tant bé l' hauria comprés, y que de una manera tan admirable l' hauria sapigut fer comprendre, en tot lo que val y en tot lo que representa y significa, dintre de l' actual evolució del art escènic.

GRANVÍA

Estrenat ja en algun altre teatro de Barcelona, encare que pera nosaltres desconegut, el juguet *La reina del couplet*, á ratos escrit ab bastanta gracia, resulta ser senzillament un pretext pera desenvolupar la escena final, que representa l' incendi de l' habitació de la protagonista.

Tal com s' exhibeix al *Granvia*, l' efecte es complet. Ganas li venen al espectador de posarse á cridar ¡Foch! y sortir volant á avisar als bombers del carrer del Bruch.

El públich, que havia rigut de gust en varias escenas, premia ab un aplauso formidable la presentació d' aquell horripilant quadro. La veritat es que s' ho mereix.

La execució, en general, molt bé.

al entrar tú dintre 'l jardí.

¿Per qué, amor meva, fas com ellas?

¡Font de tendresa es el teu cor!
el plor que llansan tas parpellas
es la rosada del amor.

L' encés clavell besa á la rosa,
la rosa besa al gessamí,
¿per qué ta boca tan xamosa
tenintla aprop no 'm besa á mí?

Se treu del pit abont la guarda
carta amorosa que ha rebut:
¡ab quina joya 'l papé esguarda
tot tremolant d' inquietut!

Després, besantla recelosa
la va llegint tot somriguent,
mentre 'l clavell besa á la rosa
y suaument suspira 'l vent.

En tant llegeix tota inquieta,
un nin alat, sens fer remor,
ab má certera una sageta
ha disparat, tocantli 'l cor.

La carta á terra li ha lliscada

CONFIDENCIA

—¿Vol saber la verdadera veritat d' alló de la falsificació del acta del distriote quint?... Acosti l' orella.

—Díguí.

—¡Ave María purissima!... ¡Aixó es aclaparador!

PRINCIPAL

L' artista Graner s' ha possessionat ja del vell teatro, fermament resolt á rejuvenirlo.

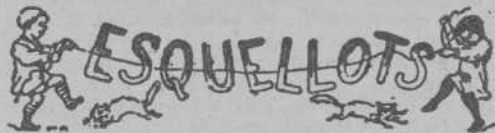
Hem vist la llista de las obras escènicas que té preparadas y dels quadros plástichs musicals que té en projecte, y no podem menos d' alentarlo, desitjant que 'l públich correspongui á sos nobles esforços.

A veure si aquesta Barcelona, en vista de que hi ha qui 's desviu per la seva cultura sense reparar en sacrificis, se desperta al últim del seu funest ensonniment.

N. N. N.

quan la má al cor prest s' ha posat,
y suspirant una ventada,
el paper lluny se 'n ha emportat.

EMILI COCA Y COLLADO

La reunió d' arcaldes celebrada á la Diputació Provincial, al objecte de arbitrar la millor manera de oposarse á las creixents intrusions dels poders centrals en la vida dels municipis, resultá un acte de verdadera importancia.

En ell doná una nota aguda 'l nostre arcalde de R. O., Sr. Bosch y Alsina, afirmant que las disposi-

La primera carta

Totas las flors se balandrejan
al bes de l' ayre del matí
y de rosada llagremejan

FESTAS POPULARS: EL BRENAR DEL COLL

La pluja dispersant á la multitud acampada á la plasseta de la font.

cions del govern, quan están en oposició ab la ley, no deuen complir-se.

L' Assamblea va aplaudir plena d' entussiasme aquesta declaració, tant més intencionada en quant partia de un arcalde de R. O.

* *

Pero ¿volen dir que tots aquells Arcaldes tan entussiasmats al veure's reunits, obran ab la mateixa decisió quan se troban aislats, en sas respectivas arcaldias?

Hetxuras del caciquisme una bona part d' ells, compleixen no ja sols las reals ordres y 'ls reals decrets, sino també 'ls reals capricios dels cacichs, en nom y al servey dels quals empunyan la vara.

Y vels'hi aquí una cosa fins á cert punt inexplicable. Cantant á coro, ho fan molt bé; pero cantant á solo, casi sempre desafinan.

No hi ha res més ilògich que la realitat.

Lo de la tupinada perdigotayre, encare belluga y fa llengotas, com la qua tallada de una sargantana.

Per acabar ab tan enutjós assumpto—deya l' altre dia *La Perdu*—tornará á reunir-se la Junta Directiva de la Lliga Regionalista, un dia de la vinenta senmana, el que senyali D. Albert Rusiñol. En dita reunió serà escollat D. Joseph Pella y Forgas, y en ella se donará compte de la *baixa de soci* presentada per dit senyor, á instancias de la Junta Directiva.

Aixó vol dir que al Sr. Pella y Forgas van obligarlo á *suicidarse*... y tan sols després de *suicidat* se dignan escoltarlo.

* *

Pero si es cert que 'l Sr. Pella y Forgas té probas irrefutables de que no ell, sino algú altre, siguié l' autor de la detenció de las actas y de la tupinada, en projecte, será precis que ho expliqui públicament y

á tothom, y no á porta tanca-da y sols als cap-pares de la Lliga, que han de tenir un interés molt especial en colocar la llum sota dels tres quartans.

Las bugadas de moralitat s' han de passar á cel obert; d' altra manera nêts y bruts apareixen confosos en una mateixa taca.

Ja estava á punt de donar un crit de «Visca'l regionalisme gubernamental!» quan el general Fuentes, ab una de las sevas viradas, me l' ha tornat á ficar dintre del cos.

Se tracta del melodrama *Los vampiros del pueblo*. A Madrid fou representat després de véncer no pocas dificultats. Fins siguié pres el seu autor. Pero al últim s' hagué de reconéixer qu' estava dintre de la ley, y 's representá sense inconvenients, no sols á Madrid sino en molts altres punts d' Espanya.

En cambi á Barcelona, l' invicte general Fuentes, de bonas á primeras va prohibirlo, mantenint-se en aqueixa actitud una senmana, dugas, prop de tres... perque, per lo vist, la ley que regeix á Barcelona es distinta de la que regeix en tot lo restant d' Espanya.

Y aquí tenen una demostració de la existencia de un regionalisme gubernamental que ha estat á punt d' entussiasmarme.

* *

Pero al últim, en aquesta, com en altras tantas cosas, el nostre admirat Kuropatkine ha tocat també retirada.

Y ha firmat la pau ab l' empresa del Teatro Apolo... Una pau com la del Japó y Russia, sense indemnició de guerra.

Perque 'ls perjudicis que pugui haverli proporcionat ab la demora, ja 'ls li ha pagat de sobra ab el bombo que ha donat á l' obra.

No hi ha mal que per bé no vingui.

Si hem volgut disposar de un retrato d' en Garavaglia pera reproduhirlo, li hem hagut de suplicar que se 'l deixés treure... L' eminent actor no 'n té de fets.

Aquest petit detall demostra la despreocupació de un artista, tan distint dels altres, en materia d' exhibirse. ¡Y pensar que 'l creador de tantas obras admirables, ofereix incentiu no ja á la fotografia, sino al

art pictòric, pera perpetuar la seva figura, en cada moment de cada una de las obras que representa!

La festa republicana del passat diumenje lluytà ab els inconvenients de un dia plujós... y ab tot y aixó resultà magnífica.

Encare que ab algún retrás se realisà á las Arenas el programa en totas las sevas parts, entre una concurrencia numerosíssima y entusiasta. Y á la tarde, principalment á las primeras horas, l'aplech del Coll oferí un aspecte animadíssim.

Després de las quatre desbotà una tempestat... Pero ni l'aygua dels núvols pogué apagar el foch del ardiment que crema en els cors republicans.

* * *

L'endemà l'Avi Brusi feya brometa senil, glosant á la seva manera 'l magnífich' discurs de 'n Lerroux.

«El laurel—deya—ha ascendido en cambio desde la gloria y el escabeche á la paz republicana.»

Potser tingui rahó 'l gueto de la premsa. Pero descuidí que ja tornarà á baixar de las alturas. Al cap-de-vall els republicans saben emplear el llorer sense perdre'n ni una fulla, en els grans estufats electorals que reben invariablement á Barcelona 'ls monárquichs y 'ls reaccionaris.

Diumenje va inaugurar-se 'l curs académich... Y de xivarri no 'n vulguin més.

Cada any els estudiants ho fan aixís. Se situán á la porta de la Universitat, y allí passan per las baquetas als catedràtics á mida que 's presentan. Als uns els aplaudeixen; als altres els xiulan.

De aquesta demostració, ab la qual posan de relleu las sevas simpatias y antipatias, ben bé podrian dirne: *exámenes de comens de curs.*

* * *

Examinan als catedràtics y 'ls califícan. A cada hu li donan la nota que segons el seu lleal saber y entendre li correspón.

Pero á fi de curs se gira la truyta.

¡Y ay llavoras quina cullita de carabassas!

El general Weyler va deixar de banda las gravísimas ocupacions inherents al seu càrrech de Ministre de la Guerra, per anar á la seva hisenda de Sant Quintí de Mediona.

Segons noticias el seu masover li va escriure: «Nostre'amo: las figas de coll de dama están ja envaradas. Vingui á cullirlas desseguida: á lo menos n'hi haurá un cistell.»

Y vels'hi explicat el perquè del seu viatge: va anar á Sant Quintí á cullir las figas, que no es home 'l general Weyler pera posposar els seus interessos particulars als interessos de la patria.

Ha mort á Viena la Galli Marié, insigne creadora de la *Carmen*, d' en Bizet.

Un' anecdota:

En Bizet havia escrit una *habanera* pera ser cantada per la protagonista en el primer acte de la ópera. A la Galli no li va agradar prou y n'hi va fer fer un'altra, que tampoch sigué del seu gust. Li trobava falta de *cachet* espanyol.

Llavoras el compositor tractà d'enganyarla, presentantli una nova *habanera*, deguda al compositor espanyol Iradier.

—Si la troba poch espanyola—pensava en Bizet—li revelarás el seu origen y 's quedarà mocada.

—Y que havia de trobarla poch espanyola! Al contrari, li agradá ab deliri. Llavoras l'autor de *Carmen*

¡POBRES XANXES!

—¡Qué mundo, Señor, qué mundo! ¡Obligarle á uno á vestirse d' invierno, cuando aún vienen de gust las "grassiosas"!

UN POLISSON DE BON NAS

—Oiga, V. que sembla un hombre pacífich y morigerado, ¿sabe si en este barrio vive chent sospechosos?

hagué de revelarli qu'era una proba que havia fet y que no essent seva l' *habanera*, no tenia més remey que retirarla.

La Galli s'hi oposà terminantment, fins al punt de negarse, si tal feya, á estrenarli l' ópera.

LA CANSO DE CADA DIMARS

— Ja s'ha obert la sessió del Ajuntament?
— No, hombre, no! Torna el dichous, que serà de seguda "tontovacoria".

PRIMER DIA DE CLASSE

— No sé qué fer; si comensar per la trigonometria ó per las carambolas.

No tingué més remey en Bizet qu'entendres ab l'Iradier y arreglar bonament el conflicte. L'habanera de Iradier es la que ha figurat sempre en la partitura.

* * *

La Galli Marié cantá *Carmen* á Barcelona, al inau-

gurarse 'l *Teatro Lírich* de D. Evaristo Arnús.

La eminent cantant y la celebrada ópera passaren poch menos que inadvertidas.

¡Y diguin després als filarmónichs de las nostras classes adineradas que no son uns aligots quan se tracta de descubrir mérits y primors!

Xascarrillo de postres:

En una Historia de Fransa s'hi llegeix la frasse següent, á propòsit de las pretensions de la monarquia:

«Era Lluís XIV talment autoritari, que no soportava ni que 'l temps estigués cubert davant d'ell!»

SOLUCIONS

Á LO INSERTAT EN LO PENÚLTIM NÚMERO

- 1.ª XARADA.—*Car-me-li-ta.*
- 2.ª ANAGRAMA.—*Sereno—Orense.*
- 3.ª TRENCA-CLOSCAS.—*La cara de Dios.*
- 4.ª CONVERSA.—*Aragó.*

XARADAS

I

Veurán la meva primera qu'es una lletra vocal, una consonant la dugas y 'l tres-invers vegetal.

Aquí están, donchs, tots els datos per buscar la solució de la meva xaradeta.

Pro 'ls faig una observació:

Dos tots en eixa xarada veurán si están molt atents, que son, si no m'equivoco, dos animals diferents.

A. RIBAS LL.

LOGOGRIFO NUMÉRICH

- 1 2 3 4 5 6 7.—Nom d'home.
- 3 5 1 2 3 5.—En els circos equestres.
- 3 5 4 1 5.—Polítichs.
- 1 2 7 5.—Poble de Catalunya.
- 1 2 3.—Beguda.
- 6 5.—Nota musical.
- 7.—Consonant.

S. CASELLAS G.

GEROGLÍFICH

LA
JULIOL
X
P P
K

JOAN BOSCH Y ROMAGUERA

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

30
céntimos
Fuera de Barcelona
35

Barcelona à la vista

2.ª SERIE2.^a SERIE

Van publicados de esta segunda serie los cuadernos 1.º, 2.º, 3.º, 4.º, 5.º, 6.º y 7.º

El próximo jueves, día 12

Aparecerá el cuaderno 8.º de esta importante publicación

Nueva edición
TASSO

Alejandro Dumas
PADRE

LOS MOHICANOS DE PARÍS

4 tomos en 8.º, Ptas. 4 — Encuadernados, Ptas. 6

OBRAS CATALANAS

Singlots Poétichs, per Frederich Soler (Pitarra)

La butifarra de la llibertat
La Esquella de la Torratxa
Lo Cantador
Lo castell dels tres dragóns
Cosas del oncle!
Ous del día
Las píldoras de Holloway
Si us piau per forsa

Un mercat de Calaf
Un barret de riallas
La venjansa de la Tana
La vaquera de la piga rossa
Las carbassas de Montroig
En Joan Doneta
Lo punt de las donas

L' últim Trençalós
L' Africana
Gra y palla
Lo boig de las campanillas
El Profeta
Faust
Liceístas y cruzados

Preu de cada singlot, 2 rals

EDICIONS POPULARS

SANTIAGO RUSIÑOL

Els Jocs Florals de Canprosa

Preu UNA pesseta

EL CAZADOR

ESTRATÉGICO, PRÁCTICO Y ANALÍTICO
EN CAZA MENOR

FOR

— M. SAURI —

Ptas. 8

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de dites obras, remetent l' import en llibransas del Giro Mútuo ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu, franca de ports. No responem d' extravios, si no 's remet ademés un ral pera certificat. Als corresponsals se 'ls otorgan rebaixas.

L'home del dia
FERRUCCIO GARAVAGLIA

LA CRITICA:—T' has posat al nivell dels grans mestres de la escena. Ets igual á n' en Novelli, á la Duse, á n' en Zacconi...